

Petra Moravcová
Zet, zet, zet

Carpe diem

Petra Moravcová

Zet, zet, zet

Kniha byla vydána s podporou
Ministerstva kultury České republiky.

© *Petra Moravcová, 2017*

Photos © *Radovan Šulák, 2017*

Collage © *Alžběta Moravcová, 2017*

© *Carpe diem, 2017*

www.carpe.cz

Made in Moravia, Czech Republic, EU

ISBN 978-80-7487-258-7

ISBN 978-80-7487-259-4 (pdf)

Naším

Tento příběh je výplodem autorčiny fantazie,
proto jakákoli podobnost míst, dějů, postav a jejich konání
s reálnými osobami je více než náhodná.

Pokud se přesto
na následujících stránkách poznáváte, tak...

Všichni jsme jen replikační stroječky...
(Simon, 1985)

My Valaši máme tloušťku lebeční kosti přes deset centimetrů, tvrdí babička Anča. A důkazy o tom podává každou chvíli. Při řešení jakéhokoliv problému nechce nikdy ustoupit a prosazuje své zaručeně správné a jediné stanovisko mnohdy dlouhé hodiny, až se účastníci debaty neustálým přesvědčováním a únavou raději vzdají vlastních názorů a umdleně přitakají.

Zdeněček byl tvrdohlavý už od malička.

Basom ti terentete! (*Valašský výraz pro klení; pozn. aut.*)

Zdeňo, neškrábaj sa na hlavě, kárala ho maminka, když viděla, jak si špinavýma rukama prohrabuje vlasy a okousanými nehty náruživě zajíždí do kůže na temeni hlavy.

Když slyšel Zdeněk slova o tom, že něco nemá dělat, nejenom že ruce z hlavy nespustil, ale naopak škrábával se potom někde, sám schovaný na seně nebo za stodolou, tolik, až se konečky jeho prstů zbarvily do červena a přes vlasy prosvítala krvavá rána. Natruc matce, natruc všem.

Když se vynásobí tloušťka normální nevalašské lebeční kosti dvakrát až třikrát, vznikne cifra, která stojí v plné síle připravena bojovat s maminčinými příkazy.

Mně sa chce škrábat, vzlykal do rukávu při výprasku, opřený v předklonu o židli, když otec zjistil, že Zdeněček zase neposlechl a prosadil si svou. Rány řemenem dopadaly na jeho hubené pŕlky. Hlavou se mu rojila červená jelita, jak si je představoval, že naskakují na kůži tam vzadu na zadku a vybarvují se celé týdny při hojení.

Bolelo to jako čert. Ale ten pocit svobody a vzepření se autoritě byl nepopsatelně krásný.

Lebeční kost nabírala na síle.

Kapitola 1

Jestli se o někom dalo říct, že pro něj život nebyl peříčko, bylo to o Anči. Jako nejstarší dcera v rodině se musela pořádně otáčet. Pomáhat na gruntě a k tomu se starat o tři mladší sourozence bylo zaměstnání na celý den. Co je škola, nevěděla. Svého otce nepoznala, protože v době, kdy její matka (taky) Anča otěhotněla a čekala ji, manžel Matuš jí oznámil, že pojedou vydělat velké peníze do Ameriky, aby byli bohatí a nemuseli už dřít na poli. Bohužel se z Ameriky nikdy nevrátil. Ve vsi se tenkrát spekulovalo, zda umřel, utopil se po cestě na moři nebo si našel jinou milou. A je z něj boháč, co mluví americky.

Nepřipadalo v úvahu, aby tenkrát v té maličké dědině žila mladá žena s dítětem sama skoro jako zavítka (*svobodná žena s dítětem; pozn. aut.*), a tak jí rodiče namluvili postaršího vdovce, kterému po smrti ženy zůstala také dcera, mladší než Anča, desetiletá Rózka.

Vdovec Fana byl na obě Anče hodný, stejně jako na Rózku, a chvíli bylo všem dobře. Ale než se po hospodářství rozhlédl a stačil udělat staré Anči další dítě, malého Františka, přišla první světová válka a Fanu odveleli k regimentu až do daleké Itálie. Po půl roce tam umřel na tyfus a pohřbili ho v hromadném hrobě s ostatními zabitými vojáky. Tak to alespoň vypravovali ti, co přežili válečné útrapy a v zuboženém stavu se s koncem války objevili ve vsi. V chalupě zůstala stará Anča se třemi dětmi. A znova bez chlapa.

Když Fanošovu smrt oplakala, přemluvili ji už hodně staří a nemocní rodiče k tomu, aby si dala říct a vzala si vdovce číslo dva, starého Viléma Kocourka z vedlejší vsi. Ten našťestí děti neměl, ale protože po svém dítku moc toužil, netrvalo dlouho a stará Anča byla zase těhotná. V březnu dalšího roku se narodila Agneška.

Ančin první tatínek se zatoulal ve světě, druhý tatínek umřel na tyfus, a neměl ani svůj hrob, a teprve až třetímu pánovi, který se objevil v chalupě, mohla říkat tato.

Děti byly dohromady čtyři: tmavovlasá Anča s velkýma hnědýma očima, kudrnatá hnědovlasá modrooká Rózka,

blondřatý Franta a zrzka s očima jak chrpy, nejmenší Agneška. Nejstarší Anča šla z domu jako první. Vyrostla v silné a pěkné děvče, které bylo zvyklé víc pracovat než mluvit a nebálo se ani čerta. A když, tak jen maličko, aby neměla u zpovědi hřích navrch. Bylo jí sedmnáct a už uměla vařit, dojit, séct kosou i srpem, rýt, jednotit řepu, nakládat vidlema fůry sena na vůz, hřebelcovat koně a vyšívat křížkovým stehem svičky na vánoční ubrus.

Vzali si ji jako děvečku do rodiny místního bohatého sedláka, který Anči při prvním uvítání řekl, že když bude obrychtovaná (*výraz, který se používá vyhradně v ženském rodě, znamená, že žena nebo dívka umí rychle zareagovat na danou skutečnost a vypořádat se s ní po svém, rázně, okamžitě, ať už uvařením, úklidem, jasným stanoviskem; pozn. aut.*) a bude sa snažit', hladu neumře. A ještě může podporovat' svoju rodinu.

Anča nezklamala. Práce se nebála a nikdy nefňukala, že ji tuhle a tamhle píchá. Nežesti žádné nepěstovala, věřila v Boha a doufala, že když bude žít podle deseti přikázání, čeká ji po smrti život v nebi. Z rodiny byla naučená, že „kúří enom chlapi a divné robky“. A že pití leze do peněz. Pracovala, nemluvila, a jak mohla, zásobovala zbytek rodiny proviantem tak, že se matka, tata, Rózka, Fanošek i Agneška během roku spravili nejen v obličejí, ale i po těle.

Snila si o tom, že jednou bude mít svoji rodinu, hodného muže, zdravé a čisté děti, kterým bude vařit. A když si ještě představila pěkný malý domek s chlévem a dvě tři kravky v něm, modlila se každý večer k Panence Marii o to intenzivněji, aby její sen pomohla splnit.

S Jožou se potkali v hospodě. Dostala ten den od hospodáře za úkol dojit pro dvě piva do koněvky, protože byl poslední den mláčení obilí a slunce od božího rána pálilo doběla. Hořkým nápojem chtěl sedlák oslavit, že na jejich gruntě už mají vylácano. Poslal pro něj Anču. Věděl, že je svědomitá, půjde rychle, nikde se nebude zastavovat na klevety. A peníze, co jí dal, neutratí za jiná lákadla ani je za hubičku nedá žádnému ogarovi (*chlapec, kluk; pozn. aut.*).

Anča si zavázala červenou šatku (*šátek na hlavě uvázaný pod krkem; pozn. aut.*) s puntíky pod krkem a vyrazila. Když

vstoupila do hospody U Jaroňka, všimla si, že je uvnitř podivné ticho a do toho ticha zaznívá příjemný sametový hlas muže, který sedí za stolem u okna, povídá a šermuje přítom rukama. Všechny hlavy hostů jsou k němu otočené a napjatě poslouchají vyprávění o tom, jak Maur na babu nebetyčně žárlil, že ju nakonec chytil pod krkem a dusil tak, až pomalu začala modrat. A modrala víc a víc.

Anča si stoupla k výčepu, podala hostinskému koněvku a potichu řekla: Vitajte, strýčku, nalejte mně jako dycky.

Po chvíli již nebylo Desdemony mezi živými, dodal tajemný vypravěč. Na vteřinku v hospodě nastalo takové ticho, že by pozorný člověk málem uslyšel bušení Ančina čerstvě zamilovaného srdce.

Pak si někteří z posluchačů odfoukli, řihli, začali se vrtět na židličkách, přihýbat si ze sklenic a komentovat, co slyšeli.

Jožo, ty to umíš podat' jak pohádku. Kde sas to naučil? volal starý Jaroněk od výčepu a zároveň přelíval plný půllitr do modré koněvky. Anča nevěděla rozpaky, co si počít. Dívala se před sebe a nejvíc ze všeho si přála, aby už byla i s pivem venku.

A ty jsi čím? slyšela najednou stejný hlas, který popisoval škrcení té poběhlice. Otočila hlavu ke stolu k oknu a podívala se na nejhezčího muže, kterého kdy viděla. Tmavovlasý, s mohutným tmavým knírem pod nosem a s nejroztomilejším úsměvem, co poznala, ji hltal očima, nadskočil ze židle, aby k ní mohl blíž.

Když přišel až k ní, podložil jí bradu prstem a pomalu zvedal ukazováčkem celý obličej. Anča se nebránila, a tak tajemný vypravěč zastavil prst ve chvíli, kdy se přímo před ním objevily velké čokoládové oči, které na něj vystrašeně hleděly.

Naklonil hlavu, přiblížil rty k jejímu pravému uchu schovanému pod šátkou a potichu se zeptal: Že ty jsi Anča Kneblová?

A bylo zaděláno.

Joža měl pět sester. I když se narodil jako nejmladší, bylo jasné, že jako jediný ogar na gruntě převezme vedení hospodářství. Jenže raději než dojit, kydat hnůj a hrabat

seno do kopek ho lákalo stát se umělcem. Hrál ochotnické divadlo, žádné štěky, ale pořádné role: od Švandy dudáka přes Vávru v Maryše po Shakespearova Othella. Od starého Matonohy, uměleckého šéfa vesnického souboru Voj, odkoukal, jak vzít do ruky trumpetu. Principál divadla ho pak večer po zkouškách naučil, jak nastavit rty a foukat do křídlovky, aby z ní vyšel lahodný zvuk. Tomu sa říká správný nátisk, poučoval Matonoha.

Později přidal i techniku prstokladu a Joža, protože byl hudební talent od přírody, už po půlroce uměl zatroubit *Andulko šafářova* a *Už troubějí na horách* jeleni bez jediné chybičky.

Nejdřív mu na souchotě zemřela matka. A o rok později dostal mrtvičku, ze které se už nikdy nevzpamatoval, otec. Po roce bezvládného ležení, kdy nebyl schopen říct jediné slovo a kdy mu spolu se sestrami Joža denně vyměňoval promočená a pokálená prostěradla, ho jednou brzy ráno našli v posteli mrtvého.

Sestry se časem vdaly a odstěhovaly za svými ženichy do okolních dědin a Joža zůstal v chalupě sám.

Děvčat z dědiny se kolem chalupy čísla popisného šest hemžilo dost, ale Joža nedal znát, že by mu některá z nich byla bližší než jiné. Pracoval na gruntě, staral se o zvířata, sekal louky, okopával zemáky (*brambory; pozn. aut.*), po večerech se převlékal do divadelního kostýmu postavy, kterou právě hrál, a snažil se pobavit diváky z dědiny, kteří přišli do vytopeného sálu za hospodou a posedali si, plni očekávání, na rozvrzané židle. Sousedé ho měli rádi. Byl pracovitý a kromě toho, když ho poprosili, uměl vypravovat děj desítek divadelních her, měnil barvy hlasu podle jednotlivých postav, dokázal očima vyjádřit děsivou hrůzu i neskonale štěstí, imitoval zvířata. A napínavé příběhy dokonce obohatal o vrzání právě otevřených dveří nebo zvuk meluzíny v komíně.

Když si ten horký den dával už třetí pivo v hospodě U Jaroňka a sousedům u stolu právě dopovídal příběh Desdemony a Othella, všiml si, že u výčepu stojí cérka v modrých pomněnkových šatech a červené šatce. Věděl, že je to Anča. Párkrát na ni natrefil v kostele. Pokaždé po něm loupala po-

hledem, a když se jejich oči potkaly, rychle sklonila hlavu. Ale ještě nikdy se spolu nedali do řeči. Neznal její hlas, chtěl ho slyšet, proto se zeptal. zdali je Anča Knebllová.

Ano, su, odpověděla na jeho otázku, lehce se pousmála a tváře jí přitom jen hořely.

Dvě obyčejná slova, a Joža byl lapen. Najednou se ztratil v jejích oříškových očích a zároveň pocítil příjemné chvění v místech kolem žaludku.

Bože, ta je hezká, pomyslel si.

Celou zimu a jaro jí vypravoval o zatuchlé kávě, co Maryša uvařila Vávrovi, o smrti Romea a Julie, předváděl, jak Jánošíka pověsili za žebro. Chodili ruku v ruce na procházky do lesů, pásli spolu krávy, byli zamilovaní až po uši a plánovali společnou budoucnost.

Za rok od hospodského setkání se konala svatba. Anča se rozloučila se službou u sedláka a nastěhovala se k Jožovi, ke svému muži, s kterým bude sdílet vše dobré i zlé, jak to slíbila před Pánem Bohem. Pro začátek si přinesla do chalupy dvě